

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE
EŞİTLİK KURUMU

VAN M TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ

(Rapor No: 2020 / 05)

(Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 10.03.2020 tarih ve 2020/45 sayılı kararında oybirliğiyle kabul edilmiştir)

MART 2020

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	2
GİRİŞ	3
1. VAN M TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU	4
1.1. Kurum Hakkında Genel Bilgiler	4
1.2. Kurumun Fiziksel Koşulları	5
1.3. Kurum Personeli	6
1.4. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler	6
2. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER	7
2.1. Şikâyet Ve Talep Mekanizmasının İşlerliği	7
2.2. Fiziksel Koşullar	8
2.3. Personel ve Yönetim	9
2.4. Sağlık Hizmetleri	10
2.5. Psiko-Sosyal Hizmetler	11
2.6. Eğitim Hizmetleri ve Sosyal-Kültürel Hizmetler	11
3. TAVSİYELER	14
3.1. Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdaresine Yönelik Tavsiyeler	14
3.2. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler	15

KISALTMALAR

AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM	: Birleşmiş Milletler
OPCAT	: İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
SEGBİS	: Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
TİHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	: Ulusal Önleme Mekanizması

GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel olarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarına ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği kurumlardan birisidir.
5. Ziyaret heyetinde... yer almıştır.
6. Bu rapor, 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 19/02/2019 tarih ve 76 nolu toplantısında alınan karar kapsamında ve UÖM Birimi Ziyaret Takvimi çerçevesinde 19/09/2019 tarih ve E.762 sayılı Başkanlık Görev Emri ile 26-27 Eylül 2019 tarihlerinde tarihinde habersiz olarak gerçekleştirilen Van M Tipi Ceza İnfaz Kurumu izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit,

---

¹ Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

7. Ziyaret, Kurum² Müdürü ve Kurum 2. Müdürü ile yapılan ilk görüşmeyle başlamıştır. Kurum idarecilerine, yapılan ziyaretin amacı ve kapsamı ile TİHEK'in insan haklarının korunması alanındaki rol ve sorumluluklarına ilişkin detaylı bilgiler verilmiştir. Kurum idaresi yapılan ön görüşme sonrasında rastlantısal yöntemle ve anonimliği sağlayacak şekilde seçilen koğuşlara girilmiş ve burada barınan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bununla beraber, görüşme yapılacak kişiler açısından tutuklu ve hükümlülük durumları ile suç tiplerine göre orantısal denge gözetilmeye çalışılmıştır.
8. Öğleden sonraki bölümde önce koğuş ziyaretleri gerçekleştirilmiş, akabinde ise mutfak, yemekhane, çamaşırhane, berber, terzi, ısı merkezi, görüşme alanları, sağlık servisi, avukat görüşme odası, rehabilitasyon birimi, kütüphane, diş muayene servisi, yumuşak oda, çamaşır yıkama odası, aile görüşme odası, kamera izleme merkezi, tekli koğuş, açık ve kapalı spor salonları gezilerek incelemelerde bulunulmuştur.
9. Ziyaret sırasında TİHEK Heyeti, bazı ortak alanlar hariç toplu olarak görüşme ve incelemeler gerçekleştirmiştir.
10. Kurum idaresi, ziyaret heyeti ile işbirliği içerisinde hareket etmiş, İdarece heyetin bütün birimlere bekletmeksizin erişimi sağlanmıştır. Kurum idaresi, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla izole görüşmeler yapılabilmesi için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır.

1. VAN M TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

1.1. Kurum Hakkında Genel Bilgiler

11. Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Van şehir merkezinde yer almaktadır.
12. Kurum kampüs tarzı bir yapılanmada olmasa da, Kurum arsasının içerisinde ek bina mahiyetinde olan Jandarma Bölük Komutanlığı, ziyaret kabul binası ve lojmanlar da yer almaktadır.
13. Kurumda ağırlıklı olarak uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti ile kaçakçılık suçlarından tutuklu ve hükümlü olanlar barınmaktadır. Kurumda terör suçundan tutuklu ve hükümlü özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmamaktadır.

---

² Bu raporda kullanılan "Kurum" sözcüğü, Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunu ifade etmektedir.

14. Van'da 2011 yılının Ekim ayında gerçekleşen deprem sonrasında hasar gören Kurum Binası onarılmış, ayrıca tüple bağlantı sağlanan yeni eklemeler yapılmıştır.

1.2. Kurumun Fiziksel Koşulları

15. Kurum, 192 Pafta, 690 Ada ve 58 Parselde kayıtlı toplam 57.200 metrekarelik arsanın, 12.800 metrekarelik kısmı üzerinde kurulmuştur. Ayrıca ek hizmet binaları olan Jandarma Bölük Komutanlığı hizmet binası 985 metrekare, ziyaret kabul hizmet binası 525 metrekare, lojmanlar ise 1506 metrekare alan üzerine kuruludur.

16. Kurumun kapasitesi yumuşak oda dâhil 1154 kişidir.

17. Kurumda, 16 kişilik 4 adet koğuş, 14 kişilik 59 adet koğuş, 12 kişilik 20 adet koğuş, tek kişilik 22 adet oda ve tek kişilik 2 adet yumuşak oda bulunmaktadır.

18. Koğuş pencereleri havalandırma bahçelerine açılmakta olup, pencerelerde parmaklık bulunmamaktadır.

19. Kurumda koğuşlar dışında avukat görüş odaları, SEGBİS odaları, kapalı görüş yerleri, açık görüş alanları ve telefonla görüşme alanları, yemekhane, çamaşırhane, kütüphane, kamera kayıt odası, revir, idari bölümler bulunmaktadır. Kurum içinde dış hekiminin ayrı muayenehanesi bulunmaktadır.

20. Kurumdaki her koğuşta tuvalet ve banyo bulunmaktadır. Her hükümlü ve tutuklu için mevsimine uygun örtünme eşyası ve dolap mevcut olup, ayrıca her koğuşa Kurum müdürlüğü tarafından buzdolabı ve televizyon verilmektedir. Ziyaret esnasında gezilen bazı koğuşlarda kalan mahpusların ihtiyacına göre masa ve sandalye bulunduğu görülmüştür.

21. Koğuş kapılarının üzerinde kapıyı açmadan koğuşun içini görmeyi sağlayacak ve mahremiyeti bozmayacak şekilde ufak bir pencere bulunmaktadır.

22. Kurumun içme suyu şehir şebeke hattından karşılanmaktadır. Ancak su, Kurumun arıtma sisteminden geçirilerek koğuşlara vermektedir. İsteyenler kurum kantininden su satın alabilmektedir.

23. Kurumda çamaşırhane hizmeti verilmektedir.

24. Kurumun iç ve dış gözetimi 24 saat kayıta bulunan güvenlik kameraları ile yapılmaktadır. Kurumda kameraların görüş alanı dışında kalan kör nokta bulunmamaktadır.

25. Kurumda hem açık hem de kapalı spor alanları bulunmaktadır.

26. Kurumunda içinde olduğu kampüs içerisinde bir ısı merkezi bulunmakta olup, tüm kampüsün ısıtılması doğalgaz kazanlı kalorifer sistemi ile buradan sağlanmaktadır. Koridor ve ortak alanlarda da petekler bulunmaktadır.

27. Kurumda, engellilerin yaşamını kolaylaştıracak eğimli rampa ve ayrı giriş kapısı mevcuttur.
28. Kurumda her hükümlü ve tutuklu için kişi başı 50 litre sıcak su verilmekte olup, hükümlü ve tutuklu koğuşlarına sıcak su her gün sabah 06:00 'da verilip, akşam 19:00 'da kapatılmaktadır.

1.3. Kurum Personeli

29. Kurumda ziyaret tarihi itibariyle 245 personel görev yapmaktadır. Kurumda 1 Kurum müdürü, 3 Kurum 2'nci müdürü, 1 idare memuru, 1 sayman, 3 psikolog, 1 sosyal çalışmacı, 4 infaz koruma baş memuru, 203 infaz ve koruma memuru, 1 öğretmen, 2 bilgisayar işletmeni, 6 cezaevi katibi, 8 şoför, 1 ambar memuru, 4 teknisyen, 2 aşçı, 3 sağlık memuru ve 1 hizmetli bulunmaktadır.
30. Personelin 1'i ilköğretim, 67'si ortaöğretim, 53'ü ön lisans, 111'i lisans, 13'ü yüksek lisans mezunudur.
31. Kurum personelinin 101'i sözleşmeli, 144'ü kadroludur.
32. Kurum personelinin cinsiyet dağılımı ise 221 erkek ve 24 kadın şeklindedir.
33. Kurumda görev yapan personeller Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünce hazırlanan yıllık eğitim planı dâhilinde beş farklı ilde bulunan Personel Eğitim Merkezlerinde eğitime tabi tutulmaktadır.
34. Göreve başlayan her personele eğitim merkezlerince insan hakları eğitimi ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin eğitimler verilmektedir.
35. Göreve başlayan her personele eğitim merkezlerince hassas gruplara yaklaşımları konusunda eğitimler verilmektedir.
36. Kurumda görev yapan personel gündüz ve dörtlü vardiya sistemine göre çalışmaktadır. Gündüz personeli hafta içi 08:00-17:00 saatleri arasında, vardiya personeli ise dörtlü vardiya sistemine göre (12/24-12/48) çalışmaktadır.
37. Kurum personeli ile ilgili şikâyetler idareye bildirilmektedir.

1.4. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler

38. Kurumda ziyaret tarihi itibariyle 842'si hükümlü, 537'si tutuklu ve 275'si hükümözlü olmak üzere toplamda 1654 özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmaktadır.
39. Kurumda 5 engelli özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmaktadır.
40. Kurumda engellilere özgü bir koğuş bulunmamaktadır. Ancak koğuşlar sigara içilen ve içilmeyen olarak ayrılmıştır.

41. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 16. maddesi 1, 2 ve 6. fıkraları³ kapsamında hastalığı nedeni ile hapis cezasının ertelenmesi kararı verilebilmesi ile ilgili olarak kişinin cezaevine kabulü gerçekleştikten sonra kurum hekimi tarafından genel fiziki muayenesi yapılmaktadır. Muayene yapan hekimin hazırladığı sağlık raporu ile kişinin kurumda kalıp kalamayacağına ilişkin ilk tespit yapılmaktadır. Söz konusu rapor doğrultusunda özgürlüğünden mahrum bırakılanın hastaneye sevki sağlanmaktadır. Hastanede Sağlık Heyeti işlemleri tamamlandıktan sonra özgürlüğünden mahrum bırakılanlar haklarında sağlık kurulu raporu düzenlenmektedir. Düzenlenen sağlık kurulu raporuna istinaden özgürlüğünden mahrum bırakılanların adli tıba sevki sağlanmaktadır. Düzenlenecek adli tıp raporuna istinaden hükümlü ve tutukluların ceza tehiri işlemleri ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından sonuçlandırılmaktadır. Ceza tehiri işlemi, mahpusun toplum güvenliğini tehlikeye düşürecek olması halinde savcılık kararı ile iptal edilebilmektedir. Ağır hasta tutuklu ve hükümlülerle ilgili olarak, Adli Tıp Kurumu'nca düzenlenen ya da Adalet Bakanlığı'nca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adli Tıp Kurumu'nca onaylanan raporda cezanın infazının geri bırakılmasına dair karar verilmesi halinde, infazın yapıldığı yer Cumhuriyet Başsavcılığınca, infazın ertelenmesinin toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturup oluşturmayacağı kıstası değerlendirilerek sonuca varılmaktadır. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından uygun görülmemesi durumunda kişilerin cezası ertelenmemektedir.

2. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

2.1. Şikâyet ve Talep Mekanizmasının İşlerliği

42. Yapılan gözlem ve görüşmeler neticesinde özgürlüğünden mahrum bırakılanların hem talep hem de şikâyetlerini idareye hem yazılı olarak hem de şifahen iletebildiği tespit edilmiştir.

---

³ Madde 16- (1) Akıl hastalığına tutulan hükümlünün cezasının infazı geriye bırakılır ve hükümlü, iyileşinceye kadar Türk Ceza Kanununun 57'nci maddesinde belirtilen sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınır. Sağlık kurumunda geçen süreler cezaevinde geçmiş sayılır.

(2) Diğer hastalıklarda cezanın infazına, resmî sağlık kuruluşlarının mahkûmlara ayrılan bölümlerinde devam olunur. Ancak bu durumda bile hapis cezasının infazı, mahkûmun hayatı için kesin bir tehlike teşkil ediyorsa mahkûmun cezasının infazı iyileşinceye kadar geri bırakılır.

(6) Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturmayacağı değerlendirilen mahkûmun cezasının infazı üçüncü fıkrada belirlenen usule göre iyileşinceye kadar geri bırakılabilir.

43. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep ve şikâyetlerinin idare tarafından usulüne uygun olarak incelendiği ve bunların sonuçlara ilişkin gerekli bilgilendirme yapıldığı görülmüştür.
44. Kurumda hükümlü ve tutuklular tarafından yazılan dilekçeler hafta içi her gün sabah sayımı ile birlikte toplanmaktadır. Toplanan dilekçeler sorumlu baş memurluk tarafından birimlere göre ayrılıp birimlerden sorumlu Kurum 2'nci müdürlerine onaylatılarak ilgili birimlere dağıtılmaktadır. Dilekçeler genel olarak sağlık, infaz, eğitim, psikolog ile görüşme konularını içermektedir.
45. Hakkında şikâyet bulunan personel ile ilgili olarak ise, idari soruşturma yürütülen 2 personel hakkında Kurum Disiplin Kurulu tarafından ceza verilmesine dair karar verildiği, 1 personel hakkında adli soruşturmanın devam ettiği tespit edilmiştir.
46. Kurum idarecilerinin belli aralıklarla koğuşları ziyaret ettiği ve özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet ve taleplerini doğrudan aldığı görülmüştür.

2.2. Fiziksel Koşullar

47. Heyetimiz tarafından yapılan inceleme ve gözlemler neticesinde Kurumun hem dış hem de iç fiziki yapısının genel anlamda iyi olduğu tespit edilmiştir.
48. Isınma, güneş ışığı alma, rutubet, boya veya sıva dökülmesi, alt yapı problemi gibi konularda sistematik ve Kurumda sunulan hizmetin kalitesini etkileyecek bir sorun tespit edilmemiştir.
49. Hem içme hem de kullanım suyunun genel olarak iyi ve yeterli olduğu, içme suyuna ilişkin arıtma sisteminin verimli olarak kullanıldığı görülmüştür.
50. Sıcak suya erişim konusunda yaygın bir sorun tespit edilmemiştir.
51. Ranza, yatak, nevresim, dolap, buzdolabı, televizyon gibi özgürlüğünden mahrum bırakılanların sürekli olarak ihtiyaç duyduğu araçların standartlara uygun olduğu gözlenmiştir.
52. Kamera sisteminin tüm Kurumu görecektek şekilde yerleştirildiği ve kayıtların bellek imkânları dâhilinde 2-6 ay süre ile muhafaza edildiği görülmüştür.
53. Koğuş temizliğinin özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca yapıldığı, yapılan temizliğin idare tarafından denetlendiği ve aksayan yönlerinin giderildiği, Kurumun diğer bölümlerinin temizliği iyi halli hükümlü ve istekli tutuklular tarafından görevli memurlar nezaretinde yapıldığı, genel temizlik ve muhtaç kişilerin bakım ve temizliği için gerekli malzemelerin Kurum idaresi tarafından temin edildiği, bunun yanında kişisel temizlik malzemelerini kantinden de temin edilebildiği görülmüştür.

54. Kurumun özel bir şirketten hizmet satın alması yöntemiyle her ay düzenli olarak ilaçlandığı tespit edilmiştir.
55. Yemeklerin miktar ve çeşitliliği ile ilgili bir sorun tespit edilememiştir. Yemeklerin iase bedelleri ile sınırlı olmak koşuluyla iyi kalitede ve hijyenik olarak sağlanmaya çalışıldığı görülmüştür.
56. Kurumda, sanayi tipi çamaşır makineleriyle çamaşır yıkama hizmeti sunulduğu görülmüştür. Bu konuda heyetimiz tarafından herhangi bir sorun tespit edilememiştir.
57. Kurumda bulunan iş yurdunda toplamda 64 özgürlüğünden mahrum bırakılanın çalıştırıldığı gözlenmiştir.
58. Hafta içi okula giden çocuklarıyla hafta sonu görüşmek isteyen özgürlüğünden mahrum bırakılanların bu yöndeki taleplerinin personel ve teknik imkânsızlıklar nedeniyle reddedildiği tespit edilmiştir. Bu durum idare tarafından da kabul edilmiştir.
59. Kurumda kapasitenin üstünde özgürlüğünden mahrum bırakılanın barındığı görülmüştür. Kurumdaki kalabalıklaşmanın kendi başına üzerinde durulması gereken bir sorun olmasının yanı sıra şikâyet edilen başka birçok problemin de kaynağı durumunda olduğu görülmüştür.

2.3. Personel ve Yönetim

60. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmeler ve yapılan gözlemler neticesinde hem idari düzeydeki Kurum personelinin, hem de infaz koruma memur ve baş memurlarının özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ilişkilerinde gerekli özen ve itinaı gösterdikleri anlaşılmıştır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarıyla doğrudan temas halinde olan infaz koruma memur ve baş memurlarının insan onuru ile bağdaşmayacak tutum ve davranışlardan kaçındığı özellikle ifade edilmiştir. Ziyaret esnasında başta infaz koruma memurları olmak üzere Kurum personelinin çalışma koşullarının zorluğuna dair sıklıkla şikâyetler ve talepler dile getirilmiştir.
61. Yapılan görüşme ve gözlemler neticesinde Kurum personelinin insan haklarına ilişkin gerekli eğitim ve donanıma sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca alınan eğitimler kapsamında edinilen bilgi ve tecrübenin mesleğin icrası sırasında genel olarak kullanıldığı ve bunun özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla iyi ilişkiler geliştirilmesini kolaylaştırdığı görülmüştür.
62. İnfaz koruma memuru dışındaki Kurum personelinin de özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla ilişkilerinde insan onuru ile bağdaşmayacak eylem ve tutum içerisinde olmadığı görülmüştür.

63. Kuruma girişte yapılan ilk arama esnasında insan onuru ile bağdaşmayan muamele konusunda herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmeler neticesinde de arama esnasında gerekli ihtimamın gösterildiği ifade edilmiştir.
64. Kuruma girişte özgürlüğünden mahrum bırakılanların Kurumda kaldığı sürece uyması gereken sorumluluklar ile sahip oldukları haklar konusunda yeterli düzeyde bilgilendirilmediği görülmüştür.

2.4. Sağlık Hizmetleri

65. Kurumda sağlık hizmetleri, bu hizmet için ayrılmış müstakil alanlarda sunulmaktadır. Dış muayenesi için ayrılmış özel bir alan bulunmaktadır.
66. Kurumda Van İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen 1 aile hekimi haftanın üç günü (Pazartesi, Salı ve Perşembe) muayene hizmeti sunmaktadır. Kurumun sağlık biriminde 3 adet sağlık memuru görev yapmaktadır. Mesai saatleri dışında vardiya personelinde bir infaz koruma memuru sağlık biriminde görev yapmaktadır. Yapılan görüşme ve gözlemler neticesinde aile hekimi tarafından sunulan muayene hizmetleri konusunda herhangi bir sorun veya şikâyet tespit edilememiştir.
67. Kurumda bulaşıcı hastalara gerekli özenin gösterildiği ve bulaşıcı hastalara tanılarına göre tetkik ve tedavilerinin yerine getirildiği; bulaşıcı ve taşıyıcı durumlarına göre bulaşıcı hastalara tedavileri bitene kadar uzman doktor tarafından alınan raporla tek kişilik odaya alındığı; scabies (uyuz), tüberküloz vb. durumlarında hastaların bekletilmeksizin hastaneye gönderildiği ve tedavi bitimine kadar takibi yapılarak, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Sağlık İşlemleri Bürosuna bilgi verildiği görülmüştür.
68. Kurumda her yıl düzenli olarak Van Sağlık İl Müdürlüğü Verem Savaş Dispanseri tarafından verem taraması yapıldığı tespit edilmiştir.
69. Kurumda kronik hastalığı bulunan mahpuslar için gerekli tedavi ve tetkiklerin yapıldığı, kronik hastalara kurum doktoru tarafından ilaçların reçete ile verildiği, hastaların hastalık gruplarına göre poliklinik takiplerini yapıldığı ve kronik hastalara hastalık durumlarına göre ceza tehir işlemi yapılabildiği tespit edilmiştir.
70. Kurumda ilaç temini süreci ise şu şekilde gerçekleşmektedir: Hastanelerde yapılan muayeneler sonucu yazılan reçeteler eczaneye gönderilmekte ve ilaçlar eczaneden temin edilerek, yapılan kontroller sonucu mahpuslara elden imza karşılığı teslim edilmektedir. İlaç temini konusunda bir sorun ya da şikâyet mevzu bahis olmamıştır.

71. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların hastaneye sevk taleplerinin Kurumun doktorunun kararına sıraya göre gerçekleştiği, acil durumu olanların sırada önceliğe sahip olduğu görülmüştür. Hastaneye sevklerle ilişkin listeler, bir gün öncesinden sevk işleminden sorumlu jandarma personeli ile paylaşılmaktadır.
72. Kurumda dış sağlığı hizmetleri, il sağlık müdürlüğü tarafından görevlendirilen dış hekimi tarafından sürdürülmeye çalışılmaktadır. Ancak yapılan görüşme ve incelemelerde hem görevlendirme işlemlerinde hem de görevlendirilen dış hekiminin göreve devam etmesinde eksiklikler ve aksaklıklar olduğu görülmüştür. Bu durum, Kurum idaresi ile yapılan görüşmelerde de idare tarafından teyit edilmiştir.

2.5. Psiko-Sosyal Hizmetler

73. Kuruma yeni gelen özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla ilk 3 gün içinde görüşüldüğü, bu görüşmede özgürlüğünden mahrum bırakılanın bedensel yapısı, kendisi ve ailesi ile ilgili demografik bilgiler, varsa daha önce yaşadığı psikolojik rahatsızlıkları ve gördüğü tedaviler, herhangi bir madde bağımlılığı olup olmadığı gibi bilgilerin alındığı görülmüştür.
74. Yapılan ilk görüşmede ayrıca, özgürlüğünden mahrum bırakılanların psiko-sosyal hizmetlerden nasıl yararlandırılacağına ilişkin bilgilendirildiği gözlenmiştir.
75. İlk görüşmeden sonra genellikle ilk 1 ay içinde daha derinlemesine olmak üzere ikinci bir görüşme yapıldığı ve bu görüşmede kişinin kendisini nasıl değerlendirdiği, geçmişe ve geleceğe ait duygu düşünce ve planları, kaygı ve korkuları, çevresine, ailesine, otoriteye, suçuna ilişkin duygu düşünceleri ile kuruma girişinden sonraki düşünce ve değerlendirmeleri ile ilgili bilgilerin alındığı ve kaydedildiği görülmüştür. Bu görüşmelerden çıkan sonuçlara göre özgürlüğünden mahrum bırakılanlara bireysel ya da grup terapileri uygulandığı tespit edilmiştir.
76. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde psiko-sosyal hizmetlerden yararlanma konusunda herhangi bir sorun yaşanmadığı, bu yöndeki taleplerin genel olarak olumlu karşılandığı ifade edilmiştir.

2.6. Eğitim Hizmetleri ve Sosyal-Kültürel Hizmetler

77. Kurumda eğitim ve öğretim hizmetleri, ilgili mevzuat çerçevesinde Adalet Bakanlığı ve Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü tarafından diğer kamu kurum ve kuruluşları ile yapılan işbirliği protokolleri çerçevesinde, Kurum eğitim servisi tarafından yürütülmektedir.
78. Eğitim servisinde, 1 kadrolu öğretmen ve 2 infaz koruma memurunun görevlendirildiği tespit edilmiştir.

79. Kurumda sunulan eğitim faaliyetlerinin derslik, iş ve meslek atölyeleri, hobi atölyeleri, kütüphane ve çok amaçlı salon gibi alanlarda gerçekleştirildiği görülmüştür.

80. Kurumda sunulan eğitim ve sosyal- kültürel faaliyetlerin genel listesi aşağıdaki gibidir.

➤ **Temel Eğitim Faaliyetleri**

- Okuma –Yazma 1. Kademe Eğitim Kursları
- Okuma – Yazma 2. Kademe Eğitim Kursları
- Açık Öğretim Ortaokulu

➤ **Orta ve Yüksek Öğretim Faaliyetleri**

- Açık Öğretim Lisesi
- Örgün Eğitim
- Öğrenci Seçme Sınavları (TYT, AYT vb.)
- Açık Öğretim Fakültesi
- Yüksek Öğretim Çalışmaları
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi ve Milli Eğitim Bakanlığınca Yapılan Sınavlar

➤ **Kurs Faaliyetleri**

- İş ve Meslek Eğitim Kursları
- Sosyal ve Kültürel Kurslar

➤ **Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri**

➤ **Kütüphane Faaliyetleri**

➤ **Sosyal ve Kültürel Faaliyetler**

- Konferans ve Seminerler
- Bilgi Yarışması
- Belirli Gün ve Haftalar
- Tiyatro
- Konser
- Sergi

➤ **Sportif Faaliyetler**

81. Kurumda bulunan hükümlü ve tutuklulardan öğretim çağı dışında kalmış olup; okuma yazma bilmeyen veya yetişkin II. kademe eğitimi başarı belgesi bulunmayan her hükümlü ve tutuklu eğitime tabi tutulduğu, mevzuat hükümlerine göre Kurumda bulunan hükümlü ve tutuklulardan okuma-yazma bilmeyen, 65 yaş altında olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların açılmakta olan kurslara alındığı görülmüştür.
82. Kurumda açık öğretim lisesi veya açık öğretim fakültesine devam etmek için gerekli kolaylıkların sağlandığı ve bu konudaki duyuruların yapıldığı görülmüştür.
83. Ölçme ve Yerleştirme Merkezi ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan bütün sınavlara başvuru için gerekli imkân ve kolaylıkların sağlandığı gözlenmiştir.
84. Kurumda hem iş ve meslek edindirmeye hem de sosyal aktivite amaçlı kursların düzenlendiği görülmüştür. Bu kurslar Tuşba Halk Eğitim Müdürlüğü ile koordineli olarak yürütülmektedir.
85. Kurumda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri; Adalet Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında imzalanan 13.04.2001 gün ve Eğt. Br. 12/5-50 sayılı protokolü gereğince, Van İl Müftülüğü tarafından görevlendirilen 2 cezaevi vaizi tarafından koğuşlara girilmek suretiyle verilmektedir.
86. Kurumda 6124 adet kitabın yer aldığı zengin ve kullanışlı, modern bir kütüphanenin olduğu görülmüştür. Kurumun kütüphanesi, iyi uygulama örneği olabilecek nitelikte görülmüştür.

87. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılanların sosyal ve kültürel yönden kendilerini geliştirebilmeleri ve farklı alanlarda farklı insanlardan bilgi paylaşımına erişebilmeleri

amacıyla çeşitli konularda konferanslar ve bilgi yarışmaları düzenlendiği, özgürlüğünden mahrum bırakılanların moral gücünü yükseltmek amacıyla tiyatro, sinema etkinlikleri düzenlendiği, yılbaşı, dini bayramlar, belirli gün ve haftalar gibi toplum tarafından önemli görülen kutlamalar, bayramlaşmalar yapıldığı tespit edilmiştir.

88. Kurumda belli aralıklarla (genellikle 3 ayda bir) konser etkinliklerinin tertip edildiği görülmüştür.

89. Dönüşümlü olarak her hafta çok amaçlı salonda ve halı sahada yapılan sportif faaliyetlere düzenlenen program dâhilinde gruplar halinde katılma imkânı bulunduğu, özgürlüğünden mahrum bırakılanların sportif faaliyetlerini devam ettirebilmesi için çok amaçlı salona çıkmadıkları zamanlarda da, koğuş havalandırma alanlarında etkinlik yapabilmesi amacıyla tüm koğuşlara voleybol filesi basketbol, voleybol ve futbol topu verildiği, iklim ve hava koşullarına bağlı olarak futbol ve voleybol turnuvaları düzenlendiği görülmüştür.

3. TAVSİYELER

3.1. Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdaresine Yönelik Tavsiyeler

90. Çocukları hafta içi okula giden özgürlüğünden mahrum bırakılanların telefonla hafta sonu görüşme talepleri teknik nedenler ve personel eksikliği nedeniyle Kurum tarafından kabul edilmemektedir. İnsani yönü ağır basan bu talebin imkânlar ölçüsünde karşılanması hususunda azami hassasiyet gösterilmesi,

91. Kuruma ilk geliş sırasında özgürlüğünden mahrum bırakılanlara hak ve sorumluluklar konusunda yeterli bir bilgilendirme yapılmadığı görülmüştür. Kuruma adaptasyonun kolaylaştırılması ve özgürlüğünden mahrum bırakılanların hak ve sorumluluklarını öğrenmesi açısından olması gereken bilgilendirmenin⁴ yapılması,

92. Kurumda dış sağlığı hizmetleri, il sağlık müdürlüğü tarafından görevlendirilen dış hekimi tarafından sürdürülmeye çalışılmaktadır. Ancak yapılan görüşme ve incelemelerde hem görevlendirme işlemlerinde hem de görevlendirilen dış hekiminin göreve devam etmesinde eksiklikler ve aksaklıklar olduğu görülmüştür. Bu durum, Kurum idaresi ile yapılan görüşmelerde de idare tarafından teyit edilmiştir. Bu nedenle devletin sorumluluğu olan bu sorunun⁵ giderilmesi için düzenli dış tedavisi hizmetinin sağlanması,

---

⁴ Avrupa Cezaevi Kuralları, “Kuruma kabulde ve daha sonra gereken sıklıkta, tüm mahpuslar anlayacakları bir dilde yazılı ve sözlü olarak cezaevi disiplinini sağlayan düzenlemeler ile cezaevindeki hakları ve yükümlülükleri hakkında yazılı ve sözlü olarak bilgilendirilmelidir.” m. 31.

⁵Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Nelson Mandela Kuralları) “Mahpuslara sağlık hizmeti sağlanması, devletin sorumluluğudur. Mahpuslar, topluma sağlanan mevcut sağlık

3.2. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler

93. Kurumda kapasitenin üstünde özgürlüğünden mahrum bırakılanın barındığı görülmüştür. Kurumdaki kalabalıklaşmanın kendi başına üzerinde durulması gereken bir sorun olmasının yanı sıra şikâyet edilen başka birçok problemin de kaynağı durumunda olduğu görülmüştür. Bu nedenle kalabalıklaşmayı önleyecek tedbirlerin ve çözümlerin sağlanması⁶ hususları tavsiye edilmektedir.

---

standartlarından aynı şekilde yararlanır ve hukuki statülerine dayalı ayrımcılık olmaksızın, gerekli sağlık hizmetlerine ücretsiz erişime sahip olurlar.” m. 24.

⁶ AİHM, “*must take measures to improve the problem of widespread overcrowding in prisons*”. Press Release. ECHR 077(2015), s. 3.,

Avrupa Cezaevi Kuralları m.18/4 “*...Ulusal hukuk bu asgari standartların cezaevlerinin aşırı kalabalıklaşması nedeniyle ihlal edilmelerini önleyecek mekanizmalar sağlamalıdır.*”

İLAVE GÖRÜŞ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK insan onurunu temel alarak;

h) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.

ı) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.

j) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Kısaca 6701 sayılı kanunla Kuruma verilen görev **İNSAN ONURU TEMELİNDE ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRMEKTİR.**

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK** ile yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışıya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Tarafı olduğumuz sözleşmelerde de insan onuruna vurgu yapılmakta, işkence ve kötü muamelelerin fiziksel ve ruhsal bakımdan insanda bıraktığı derin acı ve ızdırap olgusu üzerinde durulmaktadır.

Ek İhtiyari Protokolün 20. maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir. Bu yetkiler aynı zamanda 6701 sayılı Kanunla Kuruma verilmiştir.

1-Tüm alıkoyma yerlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin sayısının yanı sıra, bu tür yerlerin sayısı ve bulunduğu yerlere ilişkin her türlü bilgiye ulaşmak,

2-Bu kişilere yönelik tutum ve alıkonulma koşullarına ilişkin tüm bilgiye ulaşmak,

3-Tüm alıkoyma yerlerine ve bunların binalarına ve tesislerine ulaşmak,

4-Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerle, tanık bulunmaksızın, doğrudan doğruya ya da gerekli görülüyorsa çevirmen aracılığıyla veya Ulusal Önleme Mekanizmasının konuyla ilgili bilgi verebileceğine inandığı başka herhangi biriyle özel görüşmeler yapmak,

5-Ziyaret etmek istenen yerleri ve görüşmek istenen kişileri serbestçe seçmek.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikayetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Kurumun bugüne kadarki Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yaptığı ziyaretler kimi zaman bir suçun soruşturmasını yapan bir savcı, kimi zaman da kurumların fiziki vs yönlerden denetleyen bir müfettiş edasıyla icra edilmektedir. Bu sebeple raporlarda Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır.

“İşkence ve Kötü Muamele” kelimeleri raporda “sadece” bulunmaktadır. Oysaki kanun ve diğer uluslararası sözleşmeler ötesini aramaktadır.

Kanunla kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilir. Bu hükmün amacı insan hakları uzmanı bakışı açısını çalışmalara

yansitarak Ek İhtiyari Protokolun 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda raporların hazırlanmasıdır.

Ayrıca tavsiyeler somut, kısa ve öz olmalıdır. (".....şeklindeki uygulama/davranış/tutum işkence/kötü muamele teşkil edebileceği değerlendirildiğinden bu uygulamadan vazgeçilmesi/yeniden gözden geçirilmesi tavsiye olunur.)

Sonuç olarak Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyim.

Av. Harun MERTOĐLU
Kurul Üyesi